Чыла эл пролэтар-шамыч, ушнызал!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

Йамдэ лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН органжэ
1937 ий, 28 октьабрь
№ 55 (491)

МАРИЙ КАЛЫК ШКЭ КАНДИДАТШЭ-ШАМЫЧЫМ ВЫДВИГАТЛА

Марий АССР избиратэль-шамычын кандидатышт

Пионьэр дэн школьник-шамыч!

Кызыт кугу Совэт Ушэмын чыла луклаштыжат Вэрховный Совэтыш сайлышаш вашэш погынымаш-шамыч эртат. Совэт калык СССР Вэрховный Совэтыш дэпутатлан достойный, партий дэн правитэльствылан да тўньасэ пролэтариатын вождьшо Сталин йолташлан мучашдымын прэданнэ кандидат-шамычым выдвигатла. Ушэмысэ Совэтыш эн пэрвойак калык вождь Сталин йолташ, тудын лишыл соратникшэ шамыч Молотов, Калинин, Жданов йолташмыт выдвигатлалтынат.

Шуко завод, фабрик пашаэз-шамыч Вэрховный Совэтыш дэпутатлан кўртньő нарком Лазарь Моисэйэвич Кагановичым, социализм элын вэрный стражшэ Николай Иванович Йэжовым, Оборонно нарком Климэнтий Йэфрэмович Ворошиловым, Н. С. Хрущэвым выдвигатэныт.

Пўтынь Совэт калык дэнэ пырльа мэмнан самырык Марий рэспубликысэ шэмэр-шамычат СССР Вэрховный Совэтыш дэпутатлан достойный, тайныштдэ Лэнин-Сталин корно дэнэ кайшэ, массым вўдэн кайэн моштышо, тушман-шамычым йőршынак пытарышаш вэрч чакныдэ кучэдалшэ, Лэнин-Сталин пашалан мучашыш шумэш прэданный кандидат-шамычым выдвигатла.

Мэмнан рэспубликыштэ СССР Вэрховный Совэтын Ушэм Совэтышкыжэ да Национальность Совэтышкыжэ дэпутатлан кандидат-шамычым палэмдымаш 24 октьабрьыштэ тўналын. Йатыр учэбный завэдэньэ, прэдприйатьэ, колхоз, МТС пашаэз, служышо-шамыч Марий парторганизацийын пэнгыдэ вуйлатышыжэ Врублэвский йолташым, Совэт Ушэм гэрой Отто Йульйэвич Шмидт йолташым, Марий АССР Внутрэннэ паша калык комиссар А. И. Карачаров йолташым, ордэноносэц Г. И. Игнатьэв йолташым, Марий АССР Исполком прэдсэдатэль П. И. Андрэйэв йолташым выдвигатлэныт.

Вашкэ сайлымаш тўналэш. Мэмнан ача-авана прэданнэ, шэмэр калыкын интэрэсшэ вэрч шкэ илышыжым пушо кандидат вэрч гына йўклаш тўналыт.

ВРУБЛЭВСКИЙ йолташ

КАРАЧАРОВ йолташ

АНДРЭЙЭВ йолташ

УШЭМ СОВЭТЫШ КАНДИДАТЛАН ВРУБЛЭВСКИЙ йолташым ВЫДВИГАТЛЫМЭ

24 октьабрь. Косолоп йал совэт (тудо районвак) Кукак йалысэ избиратэль-шамыч погынымашкэ ик важнэ паша дэнэ—тидэ СССР Вэрховный Совэтыш кандидат-шамычым выдвигатлашлан обсуждатлаш погынэныт.

Погынымаштэ пэрвой мутым районын эн ончыл стахановкажэ Кислицина Натальйа Андрэйэвна нальэ. Тудо тыгэ ойлыш:

— Мэмнан уло Совэт эл мучко СССР Вэрховный Совэтыш кандидатур-шамычым обсуждатлымаш дэн сайлымэ вашэш погынымаш кайа. Мэ тыгак СССР Вэрховный Совэтыш кандидатым выдвигатлашлан обсуждатлаш погынэн улына. Мый Шэрнур избиратэльнэ округ дэч Ушэм Совэтыш дэпутатыш кандидатлан Врублэвский йолташым прэдлагатлэм.

Тидэ сайлымэ вашэш погынымаштэ рвэзэ, шонго, илалшэ да ўдрамаш-шамыч чыланат лийыныт. Погынымаштэ лийшэ-шамыч эн сай стахановка Кислицина йолташын Врублэвский йолташым выдвигатлымэ кандидатуржым одобритлэныт.

Мэмнан кандидат—Алэксандр Иванович Карачаров

25 октьабрьыштэ Йошкар-Ола 1-шэ Маргостипографий пашаэз дэн служышо коллэктив Ушэм Совэт дэн Национальность Совэтыш сайлымэ вашэш погынымашым эртарыш.

Типографийын парторгшо Пупырэв йолташ мутым налын ойла.

Вара комсомолка, наборщицэ Иванова Настьа мутым налэш:

—Кугу Октьабрь рэвольуций дэч вара, мэмнан марий-шэмэрын илышыжэ пэнгыдэмын да эрэ пэлэдалтын шога. Умбакыжат марий калык партий да правитэльствэ вуйлатымэ да Сталин йолташын тыршымыжэ почэш эшэ кугу сэнгымашкэ кайа.

Калыкын каргымэ тушманжэ-шамычым пургэд луктын, разоблачитлымаштэ, ВКП(б) Маробком члэн, стойкий большэвик, Марий АССР наркомвнутдэл — Алэксандр Иванович Карачаров йолташ пэш кугу пашам ыштэн.

—Мыйын шонымаштэм—манэш Иванова йолташ,—Йошкар Ола избиратэльнэ округ дэч Национальность Совэтыш кандидатлан Карачаров йолташым выдвигатлымаш достойно лийэш. (Сово кырымаш).

Тудын почэш ойлышо Сухов-Гэрасимов, Птицын да моло йолташ-шамычат кандидатлан выдвигатлымэ Карачаров йолташым кэлшышылан шотлэн ойлышт.

„Энэр" колхоз члэн-шамыч Национальность Совэт дэпутатыш кандидатлан П. И. Андрэйэв йолташым выдвигатлат

Тидэ кэчылаштэ Лажмарий йал совэт (Косолоп р-н) „Энэр" колхозышто погынымаш эртыш. Тидэ погынымаштэ Национальность Совэт дэпутатыш кандидатым выдвигатлымэ нэргэн ончышт.

Погынымаш почмэк, эн пэрвойак мут бригадир Кньазэв йолташлан пуалтэ. Тудо тыгэ кутырыш: мый Национальность Совэт дэпутатыш кандидатлан ордэноносэц Пэтр Ильич Андрэйэв йолташым выдвигатлэм. Мый раш шинчэм: тудо Лэнин-Сталин партийлан прэданнэ да коммунистический партий корно вэрч, калык тушман—фашист агэнт троцкист, зиновйэвэц, бухаринэц ваштарэш, тыгак буржуазный националист шамыч ваштарэш большэвикла кучэдалэш. Сандэнэ тудо дэпутатлан эн кэлшышэ йэн лийэш.

Кньазэв йолташ почэш колхоз прэдсэдатэль Красногорэв йолташ кутырыш.

—Мый,—манэш Красногорэв йолташ,—ындэ 53 ийаш улам. Но тыгай кугу исторический кэчым ужын омыл. Ожно сайлаш шэмэр дэч огыт йот ыльэ да правитэльствэнэ органыш пойан-шамычым шушкеныт. Тидым шоналтэн, дэпутатыш кандидатлан партийлан прэданнэ йэнгым, кőн мутшо дэн пашажэ ок ойырло, кő шэмэр вэрч тырша да коммунист партийын корныжэ вэрч талын кучэдалэш, тыгай йэнгым выдвигатлаш кўлэш. Мыйат Пэтр Ильич Андрэйэв йолташын кандидатуржым поддэрживатлэм.

Моло выступатлышэ - шамычат Андрэйэв йолташын кандидатуржым поддэрживатлышт.

97

Октьабрь кэчылаштэ

3 (16) октьабрьыштэ

Цэнтральный Комитэт восстаньэ жап лишэммым ужын Владимир Ильич Лэниным Пэтроградыш ӱжыкташ рэшитлэн.

8 (21) октьабрьыштэ

Ик финский йолташын пачэрыштыжэ шукэртэ огыл гына Пэтроград гыч толшо В. И. Лэнин Сталин йолташ дэнэ ваш лийын.

10 (23) октьабрьыштэ

Цэнтральный Комитэтын засэданьыжэ. Тидэ засэданьыштэ Лэнин лийын. Вооружонный восстаньэ нэргэн рэшэний приниматлалтэш. Тидэ рэшэний ваштарэш прэдатэль-шамыч Зиновьйэв дэн Камэнэв голосоватлат.

12 (25) октьабрьыштэ

Цэнтральный Комитэтын ончыктымыжо почэш Пэтроградский Совэт Войэннэ-Рэвольуционный комитэтым ышта.

16 (29) октьабрьыштэ

Цэнтральный Комитэтын расширэнный засэданьыжэ. Восстаньэ нэргэн рэзольуций пэнгыдэмдалтэш. ЦК восстаньым практичэский вуйлаташлан „пӓтьоркым" сайла. Тидэ „пӓтьоркыш" Сталин, Свэрдлов, Дзэржинский, Бубнов да Урицкий йолташ-шамыч сайлалтыт.

(18) 31 октьабрьыштэ

Нэпартийный газэтэш измэнник-шамычын—Зиновьйэв дэн Камэнэвын—подлый писмашт пэчатлалтэш. Тидэ писма гыч вооружонный восстаньэ йамдылымым тушман палэн налэш.

Тидэ кэчыштак Пэтроградский гарнизонысо прэдставитэль-шамычын погынымашыжэ, Войэннэ-Рэвольуционный комитэтлан полшаш, манын пунчалэш.

19 октьабрьыштэ (1 нойабрьыштэ)

Измэнник-шамычын шижтарымэ контррэвольуций вийым п о г а. Пэтроградыш вашкэ гына йункэр-шамыч ӱжалтыт, олан тӱрлӧ частьлашкыжэ казак-шамыч шогалталтыт.

20 октьабрьыштэ (2 нойабрьыштэ)

Врэмэнный правитэльствэ В. И. Лэниным арэстоватлымэ нэргэн кокымшо приказым пуа.

Пэтроградыштэ Иошкар-гвардэйэц-шамычын оласэ конфэрэнцийышт почылтэш.

21 октьабрьыштэ (3 нойабрьыштэ)

Войэннэ-Рэвольуционный комитэт шкэ комиссаржэ-шамычым Пэтроградский гарнизонын чыла частьлашкыжэ назначитла.

22 октьабрьыштэ (4 нойабрьыштэ)

„Пэтроградский совэтын кэчыжэ". Пӱтынь ола мучко большэвистский митинг-шамыч лийэдат. Пэтроградысэ пролэтариатын большэвистский знамэ дэнэ кучэдалаш йамдэ улмыжым ончымо кэчэ.

23 октьабрьыштэ (5 нойабрьыштэ)

Войэннэ-Рэвольуционный комитэт Пэтроградысэ гарнизонышто улшо полковой комитэт-шамычым пога.

Йӱдым „пӓтьорко" Войэннэ-Рэвольуционный комитэтым погэн. Рэшитэльный штурм ончылан пытартыш кана вийым ончымаш эртаралтын.

ВОССТАНЬЭ ДЭЧ ОНЧЫЧ

1917 ий октьабрь дэч ончыч рэвольуций адак ик ошкылым ончыко тошкальэ. Пэтроградыштэ пашазэ-шамыч властьым Совэт-шамыч кидыш пуаш трэ-

бытлэныт. Москошто Городской Думыш сайлымаш кайэн. Думыш сайлышашлан утларакшэ большэвик-шамыч йӱклэныт. 17 тӱжэм салтак-шамыч гыч 14 тӱжэмжэ большэвик-шамычлан йӱклэн.

Рэвольуций вэлнэ улшо-шамыч чыланат, выступатлаш кӱлэш, манын ойлэныт. Лэнин дэн Сталин партийым выступатлаш ӱжыныт.

А тидэ жапыштэ рэвольуцийын прэдатэльышт—Троцкий, Зиновьйэв да Камэнэв—уло вийышт дэнэ восстаньым кӱрлаш тӧчэныт. Нинэ измэнник-шамыч восстаньэ ваштарэш викак выступатлаш тоштын огытылат, тӱрлӧ йӧным кычалыныт: Зиновьйэв дэн Камэнэв восстаньэ тӱҥалмэ жапым „вучалташ" трэбытлэныт, а иуда-Троцкий восстаньым Совэт сйэзд мартэ отложитлаш трэбытлэн.

Лэнин нинэ прэдатэль кашакын шакшэ пашаштым массылан почын пуэн. Восстаньэ тӱҥалшашым умбакэ отложитлаш тӧчымаш—тидэ воштылтыш да глупо лийэш, манын Лэнин ойлэн. Вэт, восстаньэ тӱҥалшашым ончылгоч увэртараш гын, тудым буржуазий шижэшат, вийым пога да восстаньым тэмдалаш пижэш ыльэ.

Восстаньын сэҥымашыжэ ындэ большэвик-шамыч дэнэ обэспэчитлалтын, — манын Лэнин Цэнтральный Комитэтыш возэн—... мэ (сйэздым „вучаш", огына тӱҥал гын) кум пункт гыч, Питэр гыч, Моско гыч, Балтийский флот гыч кэнэта пэрэн кэртына... Питэрыштэ тӱжэм дэнэ вооружонный пашазэ дэн салтак-шамыч мэмнан улыт, нуно Зимний дворэцымат, Гэнэральный штабымат, тэлэфон станцийымат, чыла кугу типографий-шамычымат иканаштак налын кэртыт...“

Лэнин тудо жапыштэ Выборгышто илэн. Тудо столицыш, кучэдалмашын рӱдышкыжо толаш тыршэн. Цэнтральный Комитэт восстаньэ жап лишэммым ужын, 3 октьабрьыштэ Ильичым Пэтроградыш ӱжыкташ рэшитлэн.

Лэнин Цэнтральный Комитэтын рэшэньыжым налмэкэ йӱдым ола лишнысэ Удэльнайа станций мартэ толын. Тужэчын олан Выборгский вэлышкыжэ йолын кайэн. Эн ончычак Ильич Сталин йолташ дэнэ свиданьым ышташ трэбытлэн.

Владимир Ильич Сталин йолташ дэнэ ваш лийын. Сталин йолташ дэнэ йатыр жап мутланэн.

10 октьабрьыштэ Цэнтральный Комитэтын засэданьыжэ лийын. Ийульысо кэчыла дэч вара Цэнтральный Комитэтын засэданьыштыжэ Лэнин пэрвой кана участвытлэн.

Цэнтральный Комитэт члэн-шамыч Ильичлан пытартыш свэдэньэ-шамычым ойлэныт. Засэданьэ пытымэ мучашэш Ильич изи кагаз ластыклаш вооружонный восстаньэ нэргэн ЦК-ан историчэский рэшэньыжым возэн.

Тидэ рэшэньыштэ Владимир Ильич вооружонный восстаньым жап шуйыдэ тӱҥалаш кӱлэшым, тидлан чыла условий улмым ончыктэн.

...Тыгэлан лийын, вооружонный восстаньэ лишашлыкым да тӱрысньэкак шумым признатлэн, ЦК партийын чыла организацийыштлан тидын дэнэ вуйлаталт шогаш да тидэ точко зрэний дэнэ чыла практичэский вопрос-шамычым обсуждатлаш да разрэшатлаш кӱшта", тыгэ рэшэньыштэ ойлалтэш.

ЦК-ан чыла члэнышт, кокыт дэч посна, Лэнин йолташ вэлыш лийыныт. Ваштарэш Зиновьйэв дэн Камэнэв вэлэ выступатлэныт.

Капиталист-шамычын нинэ защитникыштлан Цэнтральный Комитэт рэшитэльный отпорым пуэн. Зиновьйэв дэн Камэнэвлан нигбат полшэн огыл.

Цэнтральный Комитэтын ончыктымыжо почэш, 12 октьабрьыштэ Пэтроградысэ совэт Войэннэ-Рэвольуционный комитэтым ыштэн. Войэннэ-Рэвольуционный комитэтын полшымыж дэнэ большэвик-шамыч Иошкар гвардийлан оружийым пуэныт, полкылаштэ пэнгыдэ бойэвой группо-шамычым ыштылыныт.

16 октьабрьыштэ Цэнтральный Комитэтын расширэнный засэданьыжэ лийын, тидэ засэданьыштэ профсойуз гыч, большэвик-шамычын войэннэ организацийышт гыч, Пэтроградысэ комитэтын войэннэ организацийжэ гыч прэдставитэль-шамыч лийыныт. Тидэ засэданьыштэ кок измэнник-шамыч адакат вооружонный восстаньэ ваштарэш выступатлэныт. Адакат измэнник-шамычлан полшышо иктат лийын огыл. Выступатлышэ-шамыч чыланат восстаньын лэнинско-сталинский планжэ вэрч пэнгыдын шогымыштым ойлэныт.

Цэнтральный Комитэт восстаньым практичэский вуйлаташлан вич йэҥ гыч „пӓтьоркым" ыштэн. Тидэ „пӓтьоркым" Сталин йолташ вуйлатэн.

Цэнтральный Комитэтыштэ кырэн лаштыртымэ Зиновьйэв дэн Камэнэв, партий историйыштэ ныгунам лийдымэ прэдатэльствым ышташ рэшитлэныт. Нуно партийный рэшэньэ ваштарэш нэпартийный газэтэш сэрыш дэнэ выступатлэныт. Нунын сэрышышт гыч вооружонный восстаньэ йамдылалтмым тушман палэн налын.

Тидэ прэдатэльствылан партийын чыла члэныштат пэш чот шыдэшкэныт. Тыгай измэнничэский дэн штрэйкбрэхэрский поступкым ужашат ок лий,—манын Лэнин ойлэн.

А нинэ кок писатэль-шамычын сэрышышт дэнэ шижтарымэ тушман писын вийым погаш тӱҥалын.

Но большэвик партий, пашазэ класс ик минутымат малэн огыл, вооружонный восстаньылан вийан йамдылалтыныт. Сталин йолташын вуйлатымэ „пӓтьорко" пашам йӱд кэчэ ыштэн. Славный „пӓтьоркын" члэнышт—Иаков Михайлович Свэрдлов, Фэликс Эдмундович Дзэржинский, Урицкий, молат Сталин йолташын шомакшым чот колыштыныт.

Кугу Октьабрь социалистичэский рэвольуцийын кэчылаштыжэ.
Сӱрэтыштэ: 1917 ий 7 нойабрьыштэ „Аврора" крэйсэр гыч орудий дэнэ Зимний дворэц дэкэ лӱлдмаш. (Сойузфото)

Рэвольуций сэҥэн

24 октьабрьыштэ волгалташ тӱҥалмэ годым Врэмэнный правитэльствэ рэвольуцийым тэмдалмэ шкэ планжым шукташ тӱҥалын. Эрдэнэ 5 шагатат 30 минутышто большэвистский газэт „Рабочий путь" дэн „Солдат"—пэчэтлымэ типографийыш йункэр бандэ-шамыч кэржалтыныт. Тудо жапыштак йункэр отрӓд-шамыч Нэва коч улшо кӱварым налыныт, тыгэ нуно пашазэ районла гыч цэнтрыш рэвольуционно отрӓд - шамыч толшашым чарынэшт улмаш.

Тыгай обстановкышто большэвик партийын Цэнтральный Комитэтшэ Смольныйышто засэданьым эртарэн. Тидэ засэданьыштэ, тачэ йӱдым наступлэньым тӱҥалаш, манын рэшитлалтын. Тидэ жап мартэ пашазэ отрӓд-шамыч типографий гыч йункэр кашакым кырэн луктыныт. Войэннэ-Рэвольуционный комитэтын кӱштымыжӧ почэш большэвистский газэт - шамычым пэчатлымаш угыч тӱҥалын. 44-шэ №-ан „Рабочий путь" газэт лэктын, тыштэ Лэнин дэн Сталинын статьашт пэчатлалтын.

Кажнэ часыштэ рэвольуционный отрӓд-шамычын сэҥымашышт нэргэн у свэдэньэ толын. „Аврора" крэйсэрын радиостанцийжэ гыч Войэннэ-Рэвольуционный Комитэт опэративнэ распорьажэньым пуэдэн. Ындэ Пэтропавловский крэпостьысо гарнизонат калык вэлыш вончэн. Тэвэ Иошкар гвардэйэц-шамыч тэлэграфымат налыныт. Нэва коч улшо кӱвардэнэ Иошкар гвардийэц дэн йункэр-шамыч коклаштэ кучэдалмаш вийан кайэн. Иошкаргэ-шамыч йункэр кашакым кырэныт.

Кучэдалмашын кумдан шарлымыжэ нэргэн увэрым Ильич пэш сайын колыштын. 24 октьабрьыштэ кастэнэ тудо ЦК члэн-шамычлан тыгай писмам возэн:

„Йолташ-шамыч!

Мый нинэ строка-шамычым 24-шыштэ кастэнэ возэм, положэний чыташ лийдымын критичэский. Раш дэчат раш: ындэ, чынжэ дэнак ужэ, восстаньэ дэнэ вараш кодмаш—колымаш дэнэ иктак... Кузэ гынат да нымом ончыдэ тачэ кастэнэ, тачэ йӱдым йункэр-шамычым (ваштарэш пижаш тӱҥалыт гын, сэҥэн) обэзоружитлэн, правитэльствым арэстоватлаш кӱлэш...

Правитэльствэ тайныштэш.

Тудым кырэн шалаташ кӱлэш, коч мо лийшаш гынат!

Выступлэньыштэ вараш кодмаш—колымаш дэнэ иктак".

Владимир Ильич сэрышыжлан вашмутым налын шуктыдэак шылын илымэ пачэржэ гыч Смольныйыш кайаш рэшитлэн. Шпалэрный урэмыштэ йункэр-шамыч Ильичым кучаш тыршэныт. Но Ильич мӧҥгэш савырнэнат, вэс корно дэнэ Смольныйыш кайэн.

Йӱдым йатыр лиймэкэ Ильич Смольныйышто Сталин йолташ дэнэ вашлийын. Иосиф Виссарионович Ильичлан ЦК-ан пытартыш кана лукмо рэшэнийжэ нэргэн, рэвольуционно вийым кушан, кузэ расположитлымэ нэргэн ойлэн.

Лэнин восстаньэ планым йӧршынак пэнгыдэмдэн. Столицын эн важнэ цэнтр-шамычым да Врэмэнный правитэльствын пытартыш чаракшым—Зимний дворэцым налаш—тэвэ восстаньэ планын тӱҥжӧ.

А Смольный дэкэ кажнэ минутышто автомобиль-шамыч толэдэныт, тэлэфон дэнэ звонитлэныт, олан тӱрлӧ частьлаж гыч восстаньэ каймэ нэргэн увэр йогэн. Йӱдым 1 часат 25 минутышто матрос - шамычын отрӓдшэ почтамтым налын. Йӱдым 2 часыштэ Иошкар гвардэйэц-шамыч, восставатлышэ салтак-шамыч, морӓк - шамыч Николайэвский дэн Балтийский вокзалым, элэктростанцийым налыныт. 25 октьабрь эрлан олан главнэ пунктшо-шамыч Войэннэ-Рэвольуционный комитэт кидыштэ лийыныт. Войэннэ округын штабшым да Зимний дворэцым налшаш вэлэ кодын.

25 октьабрьыштэ эрдэнэ йӧршэш малыдымэ Ильич ӱстэл лукыш кумык лийынат, Войэннэ - Рэвольуционный комитэт лӱм дэнэ „Российын граждан-жэ-шамычлан" воззваньым воза:

„Врэмэнный правитэльствым сӱмырал шумо. Государствэнный власть, пашазэ дэн салтак дэпутат - шамычын Пэтроградский совэт орган—Пэтроградский пролэтариат дэн гарнизоным вуйлатэн шогышо Войэннэ-Рэвольуционный комитэтын кидышкыжэ вончэн.

Калыкын шуктышаш вэрч кучэдалмэ пашажэ: кызытак дэмократичэский мирым ыштымаш, мландылан помэщик собствэнностьым отмэнитлымаш, производствышто пашазэ контрольым ыштымаш, совэтский правитэльствым ыштымаш. Тидэ паша обэспэчитлалтын.

Салтак, пашазэ дэн крэсаньык-шамычын рэвольуцийышт вийан лийжэ!".

Пэрвой рэвольуционно отрӓд-шамычын пэрвой сэҥымашым ыштымышт мӧҥгӧ, эрдэнэ эрак Кэрэнский лӱдмыж дэнэ ӱдрамаш вургэмым чийэн да Зимний дворэц гыч шылын куржын. Но Зимний дворэцыш пурэн шичшэ Врэмэнный правитэльствэ эшэат сдаватлалташ шонэн огыл. Тудо эша контррэвольуционно вийын ӧрдыж гыч полшымыжлан ӱшанэн. Кас вэлэш Зимний дворэцым рэвольуционно отрӓд-шамыч авырэн налыныт, Пэтропавловский крэпостьын да „Аврора" крэйсэрын орудийышт дворэц ӱмбакэ викталтыныт.

Кастэнэ 8 часыштэ Ильич Войэннэ - Рэвольуционный комитэтын штабышкыжэ записым колтэн. Лэнин шкэ запискыштыжэ Зимний дворэц налмашым вашкэмдаш, 9 часыштэ „Аврора" крэйсэр гыч да Пэтропавловский крэпость гыч шиштарашлан о р у д и й дэнэ лӱлдмӧ йӱкым лукташ трэбытлэн. Кольча утыр шупшылтын, восставатлышэ-шамыч Зимний дворэц дэк утыр лишэмыныт. 11 часыштэ артиллэрийский часть-шамыч Зимний дворэц ӱмбакэ лӱлдылаш тӱҥалыныт. Йӱдым ик часлан Иошкар гвардэйэц-шамыч Зимний дворэцыш пурэныт.

2 час йӱдым Зимний дворэцым налыныт. 2 часат 30 минутышто Врэмэнный правитэльствын члэныштым арэстоватлымэ.

Тидэ жапыштэ Смольныйышто 2-шо Всэроссийский совэт сйэзд засэдатлэн. Шэмэр калыкын прэдставитэльышт властьым налмэ да Врэмэнный правитэльствын члэныштым арэстоватлымэ нэргэн увэрым „Интэрнационалым" мурмо дэнэ вашлийыныт.

Мировой историйын у страницыжэ почылтын. Шэмэр кидышкэ власть пэрвой вончэн. Тидэ историчэский кэчэ дэч вара большэвик партийын да тудын Кугу вождьышт Лэнин дэн Сталинын вуйлатымышт почэш шэмэр калык шкэ кидшэ дэнэ у, социалистичэский илышым ышташ тӱҥалын.

24 дэн 25 октьабрьыштэ

24 ОКТЬАБРЬЫШТЭ (6 НОЙАБРЬЫШТЭ)

5 часат 30 минут эрдэнэ йункэр-шамыч большэвистский газэт-шамычым—„Рабочий путь" дэн „Солдат"—пэчатлымэ типографийыш кэржалтыныт.

6 час эрдэнэ пашазэ-шамыч типографий дэк погынат да йункэр отрӓд-шамычым авырэн налыт.

Эрдэнэ Смольныйышто большэвик партий Цэнтральный Комитэтын засэданьыжэ лийын. Тидэ засэданьыштэ наступлэньым тӱҥалмэ нэргэн рэшэний лукталтэш.

5 часыштэ Иошкар гвардэйэц-шамыч тэлэграфым налыт.

Кастэнэ Владимир Ильич Лэнин РСДРП(б) ЦК-аш писмам воза. Тидэ писмаштыжэ вооружонный восстаньым кызытак тӱҥалаш кӱшта.

Пэл йӱд жапыштэ Владимир Ильич Лэнин Самсоньйэвский пэрэулко лукышто улшо, шылын илымэ пачэржым кода да Смольныйыш кайа.

Йӱдым Сталин йолташ Лэнинлан ЦК-н пытартыш кана лукмо рэшэнийжэ нэргэн информироватла.

2 час йӱдым Иошкар гвардэйэц, восставатлышэ салтак-шамыч, морьак-шамыч Николайэвский дэн Балтийский вокзал-шамычым да элэктростанцийым налыт.

25 ОКТЬАБРЬЫШТЭ (7 НОЙАБРЬЫШТЭ)

5 час эрдэнэ Гэльсингфорс гыч миноносэц-шамыч толыт да восставатлышэ-шамычлан полшаш Нэваш пурат.

8 часыштэ рэвольуционный отрӓд-шамыч Варшавский вокзалым налыт.

Эрдэнэ Кэрэнский Зимний дворэц гыч куржэш.

10-11 час эрдэнэ рэвольуционный морьак-шамыч войэнный портым радиостанцыгэ да у Адмиралтэйствым налыт, штаб пашайэҥ-шамычын вуйлатышыштым арэстоватлат.

2 часат 35 минутышто пашазэ дэн салтак дэпутат-шамыч Совэтын засэданьыжэ тӱҥалэш. Лэнин Совэт властьын задачыж нэргэн докладым ышта.

4-5 часыштэ Войэннэ-Рэвольуционный комитэт Врэмэнный правитэльствылан 6 часат 20 минутышто сдатлалташ ультиматумым пуа.

10 часат 45 минутышто Пашазэ дэн салтак дэпутат-шамыч Совэтын кокымшо Всэроссийский Сйэздшэ почылтэш.

11 часыштэ Пэтропавловский крэпость дэн „Аврора" крэйсэрын орудийышт гыч Зимний дворэц ӱмбакэ лӱлдмаш тӱҥалын.

Йӱдым Иошкар гвардий, рэвольуционный морьак-шамыч, салтак-шамыч Зимний дворэцыш пурат.

2 час йӱдым Зимний дворэцым налмэ.

2 часат 30 минутышто Врэмэнный правитэльствын члэныштым арэстоватлымэ.

Тидэ страницыштэ пэчатлалтшэ статьа шамычым „Пионерская правда" газэт гыч налмэ.

КАНЫМЭ КЭЧЫН

24 Октябрь. Канымэ кэчэ. Йошкар-Ола пионьэр пӧртышкӧ кажнэ урэмла гыч мӱкшла пионьэр-шамыч погынат. Нуно йара жапым вэсэлан эртараш толыт.

Омса пурымо годымак, йолыштым ӱштыт. Пальтоштым вэшылкыш пуат да посна пӧлӧмлаш ошкылыт. Пӧлӧм руководитэль-шамыч нунылан тӱрлӧ у модышым ончыктылыт, модаш туныктат.

Тэвэ Вэликовский (6 шо номыран школ гыч) шахмат дэнэ модаш пэш кэртэш. Тудо толэш да моло модышым ончалашат ок йарсэ, эрэ шахмат ӱмбак онча. Шахмат—Вэликовскийын эн йӧратымэ модышыжо.

8-номыран пӧлӧм кӧргым тӱрлӧ сӱрэт дэнэ сылнэштарымэ. Тыштэ тачэ пионьэр-шамычын хоровой кружокшо рэпэтицым эртараш тӱҥалэш. 65 пионьэр-шамычын сылнэ муро йӱкышт пӧлӧм кӧргым шэргылтара. Тидэ хор кружокышто утларакшым Полысалова, Зыкина да Нэкрасова пэш уста мурызо улыт.

10 час жап. Коридор мучко онгыр йӱк шэргылтэш. Йоча-шамыч кугу залыш погынэн шинчыт. Нуно чыланат ваш-ваш ончалын воштылыт, мутланат. Кажныжын чурийыштэ—куанымаш!

Дирэктыр Родимов йолташ толын пура. Пионьэр-шамыч чылан кыньэл шогалын сальутым пуат.

— Тачэ мэ тэндан дэнэ Вэрховный Совэтыш сайлымэ положэньым нэргэн бэсэдым эртарэна,—манэш Родимов йолташ.

Йоча-шамыч чыланат шып шинчат. Родимов йолташ нунылан йоча йылмэ дэнэ ныжылгын, раш каласкала.

Тыштэ тунэмшэ—пионьэр-шамыч куанэн модыт. Тӱрлӧ сылнэ литэратурым, газэтым лудыт. Сталинский Конституций дэн Вэрховный Совэтыш сайлымэ Законым кэлгын, умылаш тыршэн лончылат. Мӧнгыштышт нинэ тӱҥ закон шамычым ачашт-аваштлан умылтарат.—Тэвэ Полысалова Фира, Софронова Роза, Мосунов Миша сайлымэ законым пэш сай шинчат. Нуно кас йэда шкэ йэшыштлан умылтараш шогат,—манэш массовик Швэцова йолташ.

Чынак тыштэ политичэский воспитаньэ пашам сай шындымэ. Кажнэ комнатыш пурэт, кажнэ ӱстэл воктэн шинчыше йочан кидыштэ Сталинский Конституций дэн сайлымэ закон. Адак туштак могай палыдымэ йодышлан пӧлӧм руководитэль-шамыч умылдарэн вашмутым пуат.

Ильан-Йапык.

Пэтровскийын статьажым лончылышна

Мэ, Манан-мучаш тӱҥалтыш школышто тунэмшэ - шамыч (Ронго район) Вэрховный Совэтыш сайлымаштэ пионьэр дэн школьник-шамычын полышашышт нэргэн Пэтровский йолташын статьажым лончылышна.

Мэ тунэмшэ, пионьэр-шамыч кызыт Вэрховный совэтыш сайлымэ положэньым да Сталинский Конституцийым тунэмына. Вара тудым ача-авалан умылтараш тӱҥалына.

Ласточкин Иыван.

Испан калыкын фашист интэрвэнт ваштарэш гэройла кучэдалмыжэ.
Сӱрэтыштэ: рэспубликан Испанийын калык просвэщэньэ министржэ Хэсус Эрнандэс (коммунист) Листэрский дивизий боэц-шамыч ончылно выступатла.
(Сойузфото)

ИСПАНИЙСЭ ФРОНТЛАШТЭ

Сэвэрный фонтышто мӓтэжник-шамычын Вильйависиос олам налмэкышт рэспубликанэц-шамыч восточный могырым кучэн кэртын огытыл да Хихон олам коданыт 22 октьабрыштэ мӓтэжник дэн интэрвэнт кашак олаш пурэныт.

Восточный фронтышто рэспубликанэц-шамычын войскашт йатыр у позиций-шамычым налыныт. Сарагос дэч Сэвэро-востокышто рэспубликанэц артиллэрий мӓтэжник войскам шалатэн.

8-шэ народно-рэвольуционный Китай Армийын сэҥымашыжэ

Йапонийсэ авиационно базым пытарымэ

Шаньси провинцийыштэ Йанминпу дэн Дайчжоу коклаштэ йапонэц - шамыч авиационно базым ыштэныт. 20 октьабрьыштэ пэл йӱдым 8-шэ народнорэвольуционный китай Армийын 4-шэ полкшо Дайчжоу дэн Госийан коклаштэ улшо йапон войска ваштарэш атакым тӱҥалын. Йӱдым 1 час жаплан ик батальон йапон-шамычын 24 самольот шогымо вэрышкэ сэҥэн пурэн. Китай салтак-шамыч пульэмьот тул дэнэ да кид гранат дэнэ самольотым шалатэныт.

Тидэ крэдалмаштэ йапон войскан кугу йамдарымаш лийын.

* *
*

Шанхай фронтышто 22 октьабрь вашэш йӱдым китай войска кужо жап лӱддкалмаш почэш фронтын кажнэ участкылаштыжэ наступлэным тӱҥалын. Шуко участкылаштэ китай войска ончык кайа.

◆◆◆

Кузэ мэ октьабрь пайрэмлан йамдылалтына

„Сэрго“ лӱмэш пионьэр клуб Октьабрь вашэш социалистичэский сорэвнованьыш ушнэн. Кугу Октьабрь пайрэмым чаплэ сэҥымаш дэнэ ваш лийашлан вийан йамдылалтэш. Мэмнан кружоковэц-шамычна кружокышто пашам сай ышташ отлично тунэмаш обязатэльствым пуэныт. Тидэ обязатэльствыштым шукташ рвэзэ-шамыч уло вийыштым пыштэныт.

Кружок - шамыч Октьабрь пайрэмлан пӧлӧкым йамдылат. Тэвэ авиамодэль кружок вич планэрнэ модэльым, кандаш самольот да лучко парашут модэльым пӧлӧклан йамдыла.

Шумовой оркэстыр кугу пайрэмлан йамдылалтэш. У сылнэ муро-шамычым тунэмэш.

Сӱрэтлаш тунэммэ кружокат Октьабрь пайрэмлан граждан сар да кызытсэ шэмэр йочан пийалан илышыж гыч кугу художэствэннэ выставкым организоватла.

Мэ ӱшанэна: мэмнан „Сэрго“ пионьэр клубна шкэ лӱмжым ончылыжат оправдатлаш тӱҥалэш.

Кружокыштына пашам эшэ сай шындаш да сай тунэмаш уло вийнам пыштэн пижына.

Кочэв.

Марбумстрой. „Сэрго“ лӱмэш пионьэр клуб.

* *
*

Чиркэ пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ пионьэр-шамыч Октьабрь пайрэмлан чот йамдылалтыт.

Хоровой кружок у муро шамычым тунэмэш. Физкультур кружок - пирамидэ - шамычым йамдыла.

Фотокружок школ илыш гыч альбомым йамдыла.

Пушкин.

ПИОНЬЭР СБОРЫШТО

Шукэртэ огыл Корьаковопэлэ кыдалаш школышто пионьэр сбор эртаралтэ.

Рвэзэ-шамыч сылнын сбрастарымэ классыштэ тӱрлӧ газэтым, журналым лудыт, шашкэ да моло модыш дэнэ модыт. Тэвэ отрӓд совэт вуйлатышэ Купрьанова Ольга Фурмановын возымо „Чапайэв“ книгажым лудэш, а молышт колыштыт. Лукышто Сидэльникова Тосьа дэн Стрэльникова Ольга шашкэ дэнэ пэш модыт. А Полысалова Галина ройаль дэнэ мурым шоктэн шинча. Иктат йара шинчышэ укэ.

Шагат 7 кана пэралтыш. Модын-воштылмаш шыпланымаш дэнэ вашталтэ.

—Чапайэвын илышыжым тунэмаш гын, пэш сай ыльэ,—пэлэштыш Фэдьакова Зойа.

—Сбор дэч вара, звэнан планжэ нэргэн ойлаш тӱҥалына, вара ойлыза,—вашэш пэлэштыш Купрьанова Ольга.

Сбор тӱҥальэ. Пионьэр вожатый Купрьанова Ольга галстук, значок да сальутын значэньыжэ нэргэн, тугак звэна ончылно шогышо задачэ нэргэн ойлыш.

Тидын дэч вара звэньэвойым сайлаш тӱҥальыч.

—Полысалова Гальам,—пэлэштышт рвэзэ-шамыч.

— Тудо ӱмаштат отличнэ тунэмын да общэствэннэ пашамат активнэ ыштэн,—маньэ Стрэльникова Ольга.

—Тэнийат отличнэ тунэмэшэ,—йэшарыш Стрэльников Йура.

—Тудо ӱмаштэ отрӓд совэт вуйлатышэ улмыж годымат пашам сай ыштэн,—йэшара Фэдьакова Зойа.

—Молым кӧм, тудымак сайлаш,—кутырат рвэзэ-шамыч.

Рвэзэ-шамыч ик йӱк дэнэ Полысалова Гальам звэньэвойлэн сайлышт.

Звэньэвойым сайлымэкэ Октьабрь пайрэмым ваш лиймэ нэргэн каҥашышт. Звэно Кугу Октьабрь пайрэмым „отличнэ“ да „хорошо“ отмэткэ дэнэ ваш лийаш обязатэльствым нальэ. Октьабрь пайрэмлан вождь-шамычын илышышт гыч кок альбомым да уголокым ышташ, литэратур журналым, стэнгазэтым лукташ да пийэсым, у муро-шамычым тунэмаш лийыч. Тугак тӱньа ӱмбалнэ лийшэ важнэ событий нэргэн каҥашаш, художэствэннэ литэратурым тӱшкан лудаш сӧрышт.

Пионьэр-шамыч пэш дружный улыт. Тыгай звэнаштэ паша ышташат сай.

Голубцэв В. Ф.

Врид. отв. редактора—
К. А. ЛЭНСКИЙ.

Упол. Марлита № А—394. Тираж 10014 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „М. К.“

97